

MARQUÈS i CASANOVAS, Jaume; CONSTANS i SERRAT, Lluís: **Navata**.— Ed. Amics de Navata. 1855. 251 pp.; il.

Mossèn Lluís Constans, com a missioner diocesà recorregué durant molts anys tot el bisbat per tal de predicar en diverses poblacions; però al mateix temps realitzava un intens i molt seriós treball de recerca, no només en els arxius, sinó també en les col·leccions documentals conservades a les cases pairals. En morir deixà sense publicar una bona col·lecció de

documents referents a la població de Navata, amb els corresponents comentaris.

Mossèn Jaume Marquès, que en la seva joventut també fou missioner diocesà, i encara ara comparteix la tasca aspostòlica amb la investigació històrica, ha recollit aquest llegat de mossèn Constans, i posant-lo al dia i completant-lo, tot respectant al màxim l'obra realitzada, l'ha convertit en el llibre que ara s'acaba de publicar.

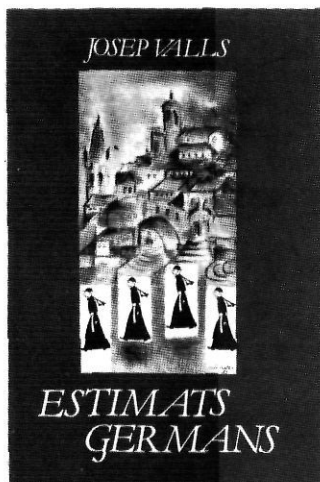
Un llibre de mossèn Constans i Mossèn Marquès, prologat per l'il·lustre historiador Miquel Coll i Alentorn, sembla que no pot ser altra cosa que un llibre d'història. I efectivament ho és; però és encara quelcom més. En l'obra que se'ns ofereix no hi trobem només la història de Navata; sinó també l'estudi de la seva Geografia, dels monuments, de la vida cultural; la relació dels barons de Navata, dels rectors i altres servidors de la parròquia, la biografia dels fills il·lustres de la població, i també molts noms de famílies que en diverses èpoques l'habitaren.

Podríem dir, doncs, que aquesta obra més que la Història de Navata és «El llibre de Navata».

Enriqueix la publicació, la transcripció de quaranta documents i l'aportació d'un considerable nombre de làmines que ens permeten fer-nos càrrec de la riquesa artística i arqueològica que la població poseeix.

Amb aquesta notable publicació, Navata tindrà el seu llibre, i, a més a més, la bibliografia de les comarques gironines quedarà considerablement enriquida.

ENRIC MIRAMBELL i BELLOC

VALLS, JOSEP.
Estimats germans.
Girona, Edicions del Pèl, 1985.

Els qui hem viscut al Seminari que descriu en Josep Valls al seu llibre, ens empassem *Estimats germans* d'una tirada. Això vol dir una nit de vetlla i un matí de navegació, com una tòtila o com una ànima en pena, entre el treball i les cigarretes, pipades amb una certa angoixa, per mor de mantenir els ulls mig oberts.

Aquest fou el meu cas. Això sol ja diu quelcom de la qualitat del llibre o, almenys, del seu interès. El vaig llegir en una nit.

Després d'aquest davantal de rodatge, entro en matèria amb una consideració preliminar: l'escriptor, el bon escriptor, no retrata la realitat. O, millor dit, no la calca. La interpreta i la posa en situació de part. En neix una criatura diferent, però igual. Com un bessó. És el cas d'en Josep Valls i el seu llibre *Estimats germans* sobre el Seminari de Girona. El Seminari de Girona era així i no era així. Era així perquè així el veu en Josep Valls. I no era així perquè la realitat sempre resulta un xic més prosaica que la literatura.

El Seminari de Girona era un xic més prosaic; amb pessics d'enginy, d'originalitat i, en certs moments, fins i tot de genialitat. Però prosaic, al cap i a la fi.

Ara bé; si som capaços de destriar les ornamentacions degudes a la ploma del bon escriptor que és en Josep Valls, ens trobem amb una narració —un "cantus firmus"— que és, fonamentalment, una narració objectiva i verídica del que era el Seminari de Girona de finals dels anys cinquanta i començament dels seixanta. En dono fe, perquè jo hi vaig viure.

Podríem dir que aquest llibre és un llibre d'un adolescent-jove, escrit per un adult. O

potser a l'inrevés: un llibre d'un adult, escrit per un adolescent-jove? Sigui com sigui, "*Estimats germans*" té un gran atractiu.

És un llibre ben escrit. Algú hi trobarà influències del senyor Josep Pla, que al cel sigui. No seré pas jo el qui ho afirmi. D'altres, potser diran que resulta un xic pedant. Jo no gosaria dir-ho. Jo diria, més aviat, que en Josep Valls ha assimilat elements molt valuosos de la cultura francesa i de la cultura italiana. A vegades, l'estil pot semblar versallesc. Però no ho és mai. D'altres, sembla aparèixer una mica bufat i pretencios. També és pura aparença. És un estil propi, ric i variat, estil d'òptim escriptor. Alguns fragments són realment magistrals, de tan ben aconseguits.

L'humor domina tota la narració, un humor furtiu i contingut. Un humor que no és mai agre. Un humor carregat de tendresa no confessada. I és que en Josep Valls estima el seu Seminari. No amb un "amour fou". Sinó amb l'amor distant, i un xic burleta, característic del tarannà empordanès. Com el meu amor pel Seminari. Jo sóc empordanès de naixença. En Josep Valls és empordanès d'adopció. Penseu que ell i jo hem mamat —en una perfecta òsmosi contracultural— el millor d'aquest tema.

Algú ha gosat dir que el Seminari de Girona va ser una fàbrica de frustrats. Potser sí. Però també va ser una fàbrica de personalitats riques, cultes i fortes. Poso per testimonis molts capellans i ex-capellans gironins. I, a més, *Estimats germans* ho demostra a bastament.

QUIM PLA

ELS MASOS DE SANT JOAN DE LES ABADESSES
 DIBUIXOS: JOSEP SURROCA - TEXTOS: JORDI MONÉS

MONÉS, Jordi (textos);
 SURROCA, Josep (dibuixos).
Els masos de Sant Joan de les Abadeses.

Sant Joan de les Abadeses,
 Canelles Editors. 1985.

En aquests darrers anys són diversos els llibres que han sortit sobre el tema de la masia tractant els diferents aspectes: arquitectònic, històric, folklòric o simplement com a llibres de regal. En aquest cas i sota el títol d'"Els Masos de Sant Joan de les Abadeses" els autors Josep Surroca i Jordi Monés tracten el tema de la masia cenyint-se a l'àmbit geogràfic concret d'aquest municipi del Ripollès, aprofundint en l'aspecte socio-econòmic del mas.

El llibre s'estructura en dues parts que si bé són diferenciades s'interrelacionen entre si. A la primera part hi ha un complet estudi demogràfic i de l'evolució del nom-

bre de masos des del 913 fins avui, fent especial referència a les dades recollides en els diferents capbreus i fogatges. A partir del segle XIX s'inclouen un major nombre de dades: taxa d'analfabetisme, d'escolarització, nombre d'habitants per mas, superfície dels masos i tipus d'explotació. A més hi ha el canvi de toponímia des del 1397 fins avui. Acaben aquesta part amb una breu reflexió sobre la reconversió de la masia en segona residència.

Els dibuixos d'en Josep Surroca il·lustren la segona part de l'obra on trobem cada un dels masos del terme amb una descripció sobre: ús actual, padró, situació, etc...

Hem de destacar també la inclusió de les plantes d'alguns d'aquests masos i del desplegable, que acompanya el llibre, on, sobre el contorn del terme municipal, es troben dibuixats amb llur situació tots els masos.

Un vocabulari propi de la contrada i una selecció bibliogràfica, encara que no exhaustiva, sobre el tema de la masia, completen l'obra.

Cal dir que és important la lectura d'aquest llibre com a exemple d'interrelació entre la història i l'evolució del mas a Catalunya, i aquest microcosmos local. S'aconsegueix així apropar didàcticament els fets històrics generals. Finalment cal dir però, que fóra convenient aprofundir en altres estudis per tal de completar alguns dels aspectes que en aquest treball es tracten de manera superficial, com seria l'arquitectònic, l'etnològic o bé el monogràfic, d'alguns masos que presenten per si mateixos prou interès.

ANTONI PUIG I CASTELLS

SIMON TARRÉS Antonio.
La crisis del Antiguo Régimen en Girona. Premio Consolat de Mar de la Cámara de Comercio de Girona. Bellaterra, Universidad autónoma de Barcelona, 1985.

L'estudi de la crisi de l'Antic Règim a Espanya suscita, ja fa anys, l'atenció dels historiadors espanyols. El 1979 Josep Fontana publicava una síntesi excel·lent de la transició de l'Antic Règim a la societat burgesa, la fase final de la qual s'ha de centrar a Espanya entre els anys 1808 i

1837. El propi Fontana subratllava, en aquest llibre, que "la forma en que este (el procés de transició) se desarrolla varia en cada lugar y en cada momento histórico...". I efectivament, la història regional i local, durant els darrers anys, ha assumit progressivament el repte de dissenyar les característiques particulars del procés de canvi cap a la nova societat burgesa en cada àmbit específic. La nòmina d'historiadors que ha estat aplegada per Sisínia Pérez Garzón, en un estat de la qüestió excel·lent sobre la revolució burgesa a Espanya, s'ha ampliat darrerament amb treballs centrats a Navarra, Galícia, Mallorca i altres àrees geogràfiques.

Un nou llibre, fruit de la tesi doctoral, augmenta ara la informació sobre aquesta complexa problemàtica de la fi de l'Antic Règim a Espanya: *El d'Antoni Simon*, dedicat a Girona.

La Girona dels defensors de l'Antic Règim a Girona ha tingut una historiografia abundant, però dissortadament, en bona part, abonada per la polèmica -estèril, científicament parlant- de la valoració dels setges que patí Girona durant la guerra del Francès i la significació d'Àlvarez de Castro. El llibre d'Antoni Simon connecta amb una jove historiografia gironina (amb noms tan destacats com els de Ramon Alberch, Josep Clara, Jaume Portella...) liderada per Joaquim Nadal, que assumeix l'estudi d'aquest període sense hipoteques sentimentals prèvies. Antoni Simon s'endinsa de ple en la situació socio-econòmica de la Girona de començament del segle XIX, situació en la qual és ben palesa una demografia dèbil (només s'assoleix a la fi del XVIII la població anterior a la crisi de la baixa edat

mitjana) en comparació amb la resta de Catalunya, agreujada lògicament pels sis anys de guerra que redueixen la població de la ciutat a la meitat, per bé que es recupera momentàniament amb la immigració rural, la qual era nombrosa; un comerç i una indústria raquífics, en funció del càstig que suposava la constant guerra amb França des del segle XVII, a causa naturalment de la posició geogràfica de Girona; comerç i indústria que no s'afegien a l'escalada econòmica catalana fins a mitjan segle XIX, i una estructura social plenament feudal amb prepotència de la noblesa i del clergat. Dintre de la transició de l'Antic Règim al nou estat burgès, la societat gironina esdevé "un element passiu i simplement receptiu dels canvis revolucionaris que modifiquen la realitat social del país". *Ens trobem davant allò que el mateix historiador qualifica de "canvi sense canvi"* i que, certament, ajuda molt a entendre les actituds reaccionàries de la burgesia espanyola posteriorment. Les diferències entre el passat feudal i el present burgès del segle XIX, i fins i tot del nostre segle, són més formals que efectives en molts aspectes.

Amb aquest llibre, Antoni Simon i Tarrés atorga el màxim prestigi a l'abans tantes vegades menyspreada història local, i es posa a l'alçada dels millors historiadors espanyols que han estudiat les singularitats del procés de la crisi de l'Antic Règim a Espanya.

RICARD GARCÍA CÁRCER